

tema nyanlända }

Nyanländas arbetsmarknadsetablering

– tre verktyg för ökad framgång

Temarapport Arbete

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska flyktingfonden

Tryck: Februari 2011

ISBN 978-91-7281-408-0

Rapporten kan beställas från Länsstyrelsen i Stockholms län.
Den finns också att ladda ner från Länsstyrelsens webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm.

Förord

En rad utvärderingar har visat att en effektivare samordning av projekt i Stockholmsregionen kan ge en ökad genomslagskraft. Många projekt har startats och avslutats utan att det har gett några varaktiga avtryck. En lärdom som dragits är betydelsen av att strukturera projekten för att skapa kontinuitet och möjligheter till spridning och påverkan.

Enligt en nulägesbeskrivning¹ som togs fram 2007 av konsultföretaget FBA framgår det att Stockholmsregionens svagheter på integrationsområdet bland annat handlar om att institutioner och regelverk inte är anpassade till problembilden och att regionen har svårt att få till en gemensam strategi och en effektiv samverkan. Projektet Tema Nyanlända initierades som ett verktyg för att ta tillvara på de utvecklingsmöjligheter som identifierats. Tema Nyanlända ägs av Länsstyrelsen i Stockholms län, tillsammans med Kommunförbundet Stockholms län, Stockholms läns landsting och Täby kommun. Andra samverkanspartners är Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Stockholms stad, Järfälla, Huddinge och Södertälje kommuner. Projektet ska fungera som en regional kunskapsbas och sammanhållen resurs för tillvaratagandet av projekterfarenheter och kunskapsuppbyggnad. Genom Tema Nyanlända kan erfarenhetsöverföring och nätverks- och utvecklingsarbete underlättas samt göra det möjligt för projektresultat och erfarenheter att få större genomslag och leda till långsiktig förändring.

Inom Stockholms län pågår och startar många integrationsprojekt. Särskilt mindre projekt kan ha svårt att sprida sin kunskap och projekterfarenheter. Ibland är det också svårt att se kopplingen mellan olika projektresultat. Ett paraplyprojekt som Tema Nyanlända har möjliggjort en bättre kunskapspridning. Genom att utveckla en samverkan mellan projektledare och styrgrupper för startade och kommande flyktingfunds-, socialfonds- och andra utvecklingsprojekt har Tema Nyanlända skapat en gemensam kunskapsbas och arena för erfarenhetsutbyte för länets aktörer.

För att skapa kontinuitet och möjliggöra spridning och påverkan har det visat sig effektivt att arbeta utifrån en tematisk struktur. Tema Nyanlända har valt att fokusera på tre övergripande teman: arbete, boende och hälsa. Valet att fokusera på dessa tre teman bygger på att de, under projektets gång, har varit de tre mest dominerande ämnena samt att det har varit Tema Nyanländas bedömning att dessa temaområden har störst chans att påverka målgruppen strategiskt för ett förbättrat flyktingmottagande.

För varje temaområde publiceras en rapport med beskrivning av arbetssätt, deltagande parter, litteraturöversikt och redovisning av utvecklingsarbetet i regionen. Dessutom publiceras slutsatser i temarapporten kring vilka problem som det råder enighet kring samt vilka lösningar regionen kan välja. Föreliggande rapport är Temarapport för området arbete. Innan publicering har rapporten godkänts av styrgruppen och referensgruppens medlemmar. Slutsatserna är dock projektets egna.

¹ Nulägesanalys för regional plan för Socialfonden i region Stockholm, FBA tog på uppdrag av den regionala arbetsgruppen för en regional plan för Socialfonden och Länsstyrelsen i Stockholms län fram en nulägesanalys för Socialfonden.

Tema Nyanländas primära målgrupper har varit projektledare och styrgrupper framförallt i de kommande och pågående socialfonds- och flyktingfondsprojekten. Sekundära målgrupper har varit projektledare och styrgrupper för relevanta insatser på området inom annan utvecklingsverksamhet såsom regionalfonden och projekt startade med § 26-medel, aktörer som arbetar med och har ansvar för nyanlända flyktingar och andra invandrarens integration i arbetslivet, organisationer och privat näringsliv som arbetar med flyktingar och andra invandrare.

Projektet finansieras av Europeiska Socialfonden (ESF) och Europeiska Flyktingfonden (ERF) och pågår mellan 2008-09-01 - 2011-06-30.

Stockholm februari 2011

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Arbetsätt.....	4
Bakgrund.....	6
<i>Nationellt</i>	<i>6</i>
<i>Regionalt</i>	<i>6</i>
Utmaningar och lösningar	8
<i>Vägledning och mentorskap.....</i>	<i>8</i>
<i>Validering och kvalitetssäkring.....</i>	<i>11</i>
<i>Specialiserad svenskutbildning.....</i>	<i>14</i>
Sammanfattande slutsatser	17
Källmaterial	20
<i>Projektledarintervjuer</i>	<i>21</i>
<i>Webbsidor</i>	<i>21</i>
Bilagor	22
<i>Projektlista.....</i>	<i>22</i>
<i>Aktiviteter.....</i>	<i>25</i>

Sammanfattning

Om Stockholms län ska fortsätta att vara en attraktiv storstadsregion och inte riskera att tappa i attraktionskraft och gå miste om ökade möjligheter för tillväxt måste regionen bli bättre på att ge nyanlända flyktingar förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.

Projektet Tema Nyanlända har identifierat tre verktyg för en förbättrad framgång för nyanländas arbetsmarknadsetablering. Dessa är vägledning och mentorskap, validering och kvalitetssäkring och specialanpassad svenskundervisning.

Matchningsinsatser har under de senaste åren varit i fokus i arbetet med att introducera nyanlända på arbetsmarknaden. Problemet med den metoden har visat sig vara att många individer inte är så nära arbetsmarknaden att de är matchningsbara och att metoden är väldigt konjunkturkänslig. Efterfrågan på olika former av vägledningsinsatser har därför ökat. Individen måste få kunskap om alla de möjligheter som finns för etablering på arbetsmarknaden, vilket kan inkludera studier, yrkesutbildningar eller andra åtgärder.

För en arbetsgivare kan det vara svårt att validera en utländsk utbildning och jämföra den med en svensk. Detta leder till osäkerhet om vad individen har med sig för kunskaper vid en anställning. Valideringen och kvalitetssäkringen av utländska utbildningar måste bli snabbare och även omfatta kunskaper införskaffade genom informellt lärande.

Kunskap i det svenska språket är mycket viktigt för möjligheten till en etablering på den svenska arbetsmarknaden. Språkinläring är mest effektivt i naturliga sammanhang. Att specialisera språkutbildningen och anpassa den till den utbildnings- och yrkesbakgrund som individen bär med sig har flertalet fördelar.

Genom att så långt det är möjligt individualisera insatser för den nyanlände och minska osäkerhetsfaktorer för arbetsgivare ökar man chanserna för en effektivare arbetsmarknadsetablering för nyanlända. Det handlar inte bara om en väg till självförsörjning utan arbete ger också positiva effekter på hälsotillstånd, boendemiljö och social inklusion.

Arbetsätt

Den metod som använts har utvecklats från ett grundantagande om att kunskapen finns. Det finns hos såväl projektet som dess styrgrupp en tydlig idé om att mycket av den kunskap som behövs för ett effektivare flyktingmottagande redan är framtagen. Det som saknas är en samlad bild, en tydlig analys och spridning av såväl problemdefinitioner som förslag till lösningar. Genom att utgå ifrån existerande och tidigare utvecklingsprojekt har Tema Nyanlända kunnat identifiera problembilder som kan sägas vara generella för ett visst tema och skilja dessa från mer specifika problemställningar som kanske bara är aktuella för en viss grupp eller en viss kommun.

En lång rad projekt har analyserats och sammanfattats för att hitta kärnfrågorna och problemlösningarna. Dessutom har Tema Nyanlända genom att utnyttja kunskapen hos dem som arbetar med utvecklingsprojekt och/eller flyktingmottagande kunnat skapa en tydlig bild över vilka insatser som uppfattas som effektiva. Till detta har nätverksmöten och träffar med projektledare varit ovärderliga. Metoden ger inte samma säkerhet som mer kontrollerade undersökningar inom forskningen kan ge. Inte heller kan metoden bekräfta giltigheten för en viss insats men det har heller aldrig varit syftet. Syftet har kort och gott varit att samla och förstå den erfarenhet som finns av flyktingmottagande för att hitta tydliga vägar till effektivare mottagande och som tydligt huvudmål – större möjligheter för nyanlända att snabbt finna arbete och egen försörjning för att kunna bygga sig ett liv i Sverige med möjligheter och utmaningar som alla andra.

Fokus har legat på tre problemområden: arbete, boende och hälsa. Dessa områden har valts företrädesvis för att de ständigt varit närvarande i diskussioner under genomförda aktiviteter samt att Tema Nyanländas bedömning är att dessa temaområden medför störst chans att påverka målgruppen strategiskt för en förbättrad flyktingmottagning.

Tre fokusseminarier har genomförts på temat arbetsmarknad. Målgruppen för aktiviteterna har ändrats utifrån de olika seminariernas fokus. De tre olika seminarierna har haft skilda ingångar till den identifierade problematiken för att få en så mångfacetterad bild som möjligt. Varje fokusseminarium har identifierat ett par centrala problem, belyst olika möjligheter och utvecklingsvägar samt etablerat nätverk mellan relevanta aktörer. Detta i sin tur ämnar påverka och utveckla länets flyktingmottagning i en positiv riktning.

Till varje fokusområde har det funnits en expertgrupp sammansatt av områdesexperter från olika discipliner. Dessa grupper har engagerats vid varje aktivitet för att, utifrån utvecklingsprojektens uppkomna problem, diskutera vad som bör belysas i just det fokusområdet och ge förslag på infallsvinklar och medverkande talare. Efter varje genomförd aktivitet har expertgruppen fått ta del av det material som framkommit och ge sin syn på analysen.

Tema Nyanländas mål har varit att genom denna metod få en bred bild av respektive fokusområde och att ge exempel på metoder och verktyg som med fördel kan användas för att förbättra introduktionsarbetet i Stockholms län. Metoden har medfört att mer kunskap har kunnat insamlas och spridas till en bredare publik.

Varken uppdraget eller ambitionen har varit att titta på ordinarie verksamheter på området eller att skaffa en helhetsbild av utvecklingsarbetet i riket. Tema Nyanländas syfte har varit att utifrån de utvecklingsprojekt inom integrationsområdet som bedrivits i länet fånga upp problembilder och lösningsförslag. Härigenom kan det finnas viktiga aspekter som saknas, eller endast berörs på ett övergripande sätt. Rapporten ska därför ses i ljuset av det uppdrag som projektet Tema Nyanlända har haft och inte som ett försök att skapa en helhetsbild av utmaningar och lösningar.

Bakgrund

Arbetsmarknadens parter är överens om att invandringen bidrar till och är nödvändig för Sveriges konkurrenskraft och för att säkerställa välfärden¹. Trots detta har arbetet misslyckats med att skapa förutsättningar för en *snabb* etablering för nyanlända på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden är efter 10 år i Sverige endast 60- 65 %, vilket är betydligt lägre än för inrikes födda².

Nationellt

Enligt Arbetsgivarverket är var tredje apotekare, var fjärde läkare och tandläkare, var femte universitetslärare, kemist, fysiker, astronom, historiker och statsvetare samt var tionde ingenjör i Sverige utrikes född. Över 70 000 utrikes födda arbetar inom vård och omsorg, drygt 30 000 arbetar som lärare på skolor och högskolor³. Detta pekar på att Sverige är beroende av invandrad arbetskraft, men vi vet samtidigt att etableringen på arbetsmarknaden för invandrare tar väldigt lång tid, särskilt för kvinnor. Nyanlända kvinnor har generellt lägre utbildningsgrad och mindre arbetslivserfarenhet än männen vilket resulterar i att de befinner sig längre från arbetsmarknaden redan vid ankomsten till Sverige.

2008 presenterade regeringen ett sju punktsprogram för att förbättra integrationspolitiken där huvudfokus låg på att öka utbudet och efterfrågan på arbetskraft. Strategin omfattade bland annat även, fortsatt validering av utländsk yrkeskompetens, och förbättrade möjligheter för komplettering av utländska examina.⁴

Arbetet med att effektivisera nyanländas etablering på arbetsmarknaden är viktigt ur många perspektiv, ett av dem är att Sverige står inför ett generationsskifte på arbetsmarknaden under åren 2010 – 2015.⁵ Om inte vakanserna kan fyllas med ny arbetskraft kommer det att ha en negativ påverkan på tillväxten samt öka försörjningsbördan för den arbetande befolkningen. För att bibehålla nuvarande försörjningsbörda måste antalet personer i arbete öka med 330 000 personer fram till och med år 2025.⁶ En stor andel av den arbetskraften kommer att behöva utgöras av invandrad arbetskraft.

Regionalt

Även om generationsväxlingen kommer att vara en enorm utmaning för Sverige att hantera ser inte situationen så illavarslande ut i Stockholms län. I en kartläggning gjord av Regionplanekontoret år 2010⁷ uttrycker varken offentliga eller privata arbetsgivare någon generell oro för allvarlig brist på kompetens i regionen. Emellertid är det av stort ekonomiskt värde för regionen att kunna ta tillvara på den kompetens som redan finns, ett misslyckande skulle medföra förlorad potential för ökad tillväxt. För individen är det förstås centralt att få känna delaktighet såväl socialt som ekonomiskt för att kunna leva sitt liv som den önskar och ta samma ansvar för familjens och samhällets utveckling som övriga invånare.

¹ Långtidsutredningen 2003/04

² Långtidsutredningen 2011 - LU 2011

³ Sydsvenskan, 2010-06-20

⁴ Egenmakt mot utanförskap - regeringens strategi för integration (skr. 2008/09:24)

⁵ Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – I riket och ett regionalt perspektiv

⁶ Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – I riket och ett regionalt perspektiv

⁷ Vad händer? En kartläggning av arbete med integration i Stockholmsregionen

Integrationspolitiken är starkt kopplad till alla de uppsatta regionala målsättningarna⁸ om en öppen och tillgänglig region, en ledande tillväxtregion, en region med god livsmiljö och en resurseffektiv region. Grundförutsättningen för att lyckas med en bra integration är en snabb etablering på arbetsmarknaden, vilket även har en strategisk socioekonomisk betydelse.

⁸ RUF 2010 - Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion!

Utmaningar och lösningar

Det har funnits ett stort behov hos Tema Nyanländas målgrupp av att tillsammans diskutera och utbyta erfarenheter kring allmänna utmaningar i de regionala utvecklingsprojekten. De diskussioner som förts i nätverk som Tema Nyanlända samlad, bestående av projektledare från både den offentliga som ideella sektorn, har genererat en samlad bild av vad som uppfattas som problem och lösningar.

Genom kartläggning av, och i samtal med, en lång rad projekt⁹ var det redan på ett tidigt stadium klart att det var tre centrala problembilder som dominerade. Problemen rörde vägledning, validering och språk. Utifrån den kunskapen genomfördes en rad fokusseminarier på ämnet; Arbetsmarknadsetablering 2009-10-19, Vägledning 2010-03-23, Vägledning på 2010-talet 2010-05-10 och Etablering på en segregerad arbetsmarknad 2010-05-19.

Medverkande i dessa seminarier kom från en lång rad aktörer som inte bara har uppmärksammat ämnen som borde belysas och varit initiativtagare till nätverksskapande utan också medverkat i andra sammanhang där deras erfarenheter spridits till en större publik. Det gäller i Matchning Södertörn, Mentorskapsprojektet Norrtälje, Etablering Stockholm, KIUT, Samverk Nordost, Språkstöd för nyanlända och Jobbtorg. Men även projekten Modana, Gemensam hemsida SFx, Branschkontakt SFx, SFEJ, Praktikanskaffning Nordväst, SFINX samt projektet Mötesplats i ny form, har alla medverkat till att samla kunskap om nyanländas etablering på arbetsmarknaden ur olika perspektiv.

Något som syns tydligt när det gäller utvecklingsinriktningen för projekt i länet är en klar rörelse mot delregionalisering och regionalisering. Regional samverkan, vara sig det gäller SFx, informationsplattformar eller praktikanskaffning, skapar möjlighet att öka individunderlaget och upptagningsområdet för att specialisera verksamheten och göra den tillgänglig för länets alla nyanlända. I och med det kan en specialisering av insatser göras utan att kostnaderna blir för stora. Att lyfta blicken och se hela länet som ett arbetsmarknadsområde skapar större möjligheter för den geografiska rörligheten på arbetsmarknaden. Regionaliseringen tyder starkt på att de många inblandade aktörerna inte på egen hand kan hantera frågan utan någon form av samverkan mellan dessa är nödvändig om en lösning ska kunna utformas.

Tema Nyanlända har försökt att inte bara identifiera nyckelproblem utan även se om det finns någon konsensus mellan aktörerna om vilka lösningar som fungerar och om dessa kan användas i större skala.

Vägledning och mentorskap

Mycket av arbetet med att få ut nyanlända på arbetsmarknaden har ägnats åt matchning; att matcha rätt arbetstagare mot rätt arbetsgivare. Resultaten med matchningen har dock inte varit den önskade. Matchningens begränsningar har i synnerhet blivit tydliga när konjunkturen varit svag och arbetstillfällena få. De matchningsbara platserna har heller inte varit tillräckligt många.

Några projekt är direkt matchningsinriktade som Matchning Södertörn, Matchning Gävleborg och Stockholms Stads verksamhet Jobbtorg medan andra fokuserar på en tidigare fas av

⁹ Projektlista finns i bilaga 1

processen mot arbete som MIRA! och Arbetsförmedlingens projekt Directa. Målet är detsamma – att med individen i fokus utveckla respektive verksamhet inom bl.a. kommun och Arbetsförmedling i syfte att öka sysselsättningsgraden och tillväxten i regionen.

Vi ser idag ett stort behov av vägledningsinriktat stöd för flyktingar, andra nyanlända och övriga utrikes födda som står långt från arbetsmarknaden. I Stockholms län finns en önskan om att utveckla varianter av vägledningsinriktat stöd för personer som står utanför arbetsmarknaden. Behovet delas dessutom av flera andra grupper i utanförskap, exempelvis långtidssjukskrivna, vilket gör vägledning till en strategisk fråga. Vägledning som kompetensområde behöver återupplivas och förnyas, inte minst inom ramen för pågående utvecklingsprojekt. Genom att etablera ett vägledningsnätverk skapade Tema Nyanlända en arena för erfarenhetsutbyte och möten mellan olika perspektiv och inriktningar där intresserade aktörer kunde dra nytta av varandra.

Utmaningar

Med fokus på matchning är det individens snabba inträde på arbetsmarknaden som har varit prioritet, dvs. arbetslinjen. I dagsläget har det varit en fråga om envägskommunikation mellan myndighet och individ om vilka arbeten som finns tillgängliga och inte genom dialog. Dialogen i det här avseendet är av vikt för att den nyanlända ska få en bild av vad det tilltänka arbetet innebär och vilka krav som ställs av arbetsgivaren. Resultatet har varit att många som får ett arbete återvänder till introduktionsenheterna eller Arbetsförmedlingen efter en tid då arbetet inte, av olika anledningar, passade. En del av anledningen till detta kan vara myndigheternas bristande kartläggning av den arbetssökandes yrkes- och utbildningsbakgrund, vilket leder till att den nyanlända kan hamna på fel arbetsplats eller med fel arbetsuppgifter. Även bristande språkkunskaper kan vara ett hinder, eller att oupptäckta hälsohinder inte medgett en viss typ av arbetsuppgifter. Introduktionsenheter och arbetsförmedlingar får således arbeta med samma individ gång på gång vilket inte bara är ineffektivt utan även medför att individen drabbas av insatströtthet.

Ett problem som har framkommit under Tema Nyanländas arbete är uppfattningen att det är svårt att få målgruppen nyanlända att investera i utbildning. Många anser att staten ska stå för arbetsmarknadsutbildningar och kan inte tänka sig att ta ett studielån.

Det kan bero på kulturella skillnader kring själva låntagandet, men också på att det kan vara en väldigt lång väg att vandra med en osäker avkastning. Det kan bli många år av studier innan själva yrkesutbildningen, särskilt om det finns behov av att läsa in både grund- och gymnasieskola. Därför är det önskvärt att Arbetsförmedlingen och de kommunala studie- och yrkesvägledarna samverkar kring yrkesutbildningar och vägledning.

Det är viktigt att ta en sak i taget och ha en god förberedelse för personer som ska gå arbetsmarknadsutbildningar så att de får en chans att klara av utbildningen. I Stockholm ställs höga krav såsom högskoleutbildning på arbetssökande även till okvalificerade jobb. Högutbildade måste upp i kvalificerade arbeten så att de inte "fastnar" och tar de okvalificerade arbeten som korttidsutbildade annars skulle ha en chans att få.

Arbetsgivarnas hittills stora frånvaro i matchningsprocessen måste ses som en del i problematiken då förväntningarna från alla de tre inblandade parterna inte överensstämmer. Ett mer integrerat sätt att arbeta måste till för att de problemen ska undanröjas. Stöttestenen är dock organiseringen av ett samarbete som ger ett direkt mervärde till arbetsgivaren, annars är det svårt att få företag att avsätta tid, personal och resurser för ett sådant samarbete.

Lösningar

De framgångsfaktorer som har framkommit under Tema Nyanländas arbete för att vägledning ska bli effektivt är flera. Information från myndighet till individ måste utgöras av dialog. Individerna måste få kunskap om alla de möjligheter som finns för etablering på arbetsmarknaden, det kan vara studier, yrkesutbildningar eller andra åtgärder. Det som eftersöks är ett processtänkande istället för punktinsatser. Möjligheten att få tillgång till vägledning har i projekten visat sig vara särskilt effektivt för dem som har en begränsad yrkes- och utbildningserfarenhet. Erfarenheten från projekten säger att effektiviteten ökar på sikt när det skyndas långsamt, framförallt om det är en etablering på arbetsmarknaden som är målet. Det måste finnas en insikt om att vägledning är en långsiktig process.

Vägledning ska ges till dem som ser nyttan med detta, vilket leder till ett större engagemang och ett ökat förtroendet för de insatser som erbjuds. Vägledning ska med fördel kopplas ihop med någon form av validering. Den nyanländes yrkes- och utbildningsbakgrund måste kunna valideras genom praktik, yrkesprov, lärlingsarbete eller andra insatser. Validering av utländska utbildningar på Högskoleverket tar enligt många för lång tid och vägledning behövs efter valideringen för att individen sedan ska kunna välja om och hur en eventuell komplettering av utbildning ska genomföras.

För att vägledning ska uppnå den potential som många projekt och andra aktörer ser kommer även kravet på en ökad professionalism av verksamheten. Det krävs först och främst en definition på vad vägledning är, vem som kan tillhandahålla insatsen, vad den ska innehålla och att den som arbetar med vägledning har fått rätt utbildning. Slutligen råder det konsensus bland dem som Tema Nyanlända varit i kontakt med att vägledningen inte ska avslutas i och med att en person får ett arbete, utan bör fortgå en tid efter. På så sätt kan det undvikas att individen fastnar i ett yrke eller arbete som är fel, hämmande, eller var tänkt som ett steg mot ett mer långsiktigt mål.

Arbetsförmedlingen hade under 2010 i uppgift att lyfta fram vägledningen, och har därför antagit ett styrdokument, Vägledning på 2010-talet, för att säkerställa den gemensamma bilden av vägledning. Genom att definiera vad vägledning är och vem som har kompetensen att vägleda, samt ta fram en utbildning för dem som ska arbeta med vägledning och standardisera insatsen ges en större möjlighet att få ett brett genomslag i arbetsförmedlingens arbete.

Några slutsatser som följer av arbetet med vägledning är att det är väldigt viktigt med en grundlig kartläggning och att arbeta parallellt med en lång- och kortsiktig planering. En balans måste också hittas mellan den långa och korta planeringen, vilket kan vara svårt när det är olika aktörer som ställer olika krav.

Vidare kräver en framgångsrik vägledning dialog, vägledning ska ses som en process och inte som envägsinformation om yrken och studier. Vikten av det fria valet hos individen att delta i ett projekt eller en insats för att främja arbete skapar engagemang och framgång. Att inte heller avbryta vägledningsinsatsen direkt vid studier eller anställning ger individen ett extra stöd i sin etableringsprocess.

Mentorskap som en form av vägledning och som en del i det viktiga skapandet av sociala nätverk är något som fler aktörer arbetar med. Rotary Mentorprojekt i Norrtälje kommun vill genom sin sammansättning av medlemmar med olika yrkesbakgrund underlätta för utlandsfödda att etablera sig i det svenska samhället och finna ett meningsfullt arbete inom sin egen profession.

Intresset för ett utvecklande av mentorskap visas även genom att regeringen 2010 gav Ungdomsstyrelsen i uppdrag att i en begränsad pilotsatsning stödja yrkesinriktat mentorskap för nyanlända för att främja nyanländas etablering på arbetsmarknaden eller som företagare. Målgruppen för satsningen är i första hand nyanlända flyktingar och deras anhöriga med tidigare yrkes- och arbetslivserfarenhet. Ungdomsstyrelsen ska lämna en rapport till regeringen våren 2012 med resultat av satsningen.

Validering och kvalitetssäkring

Nyanlända med en högskoleutbildning kan hos Högskoleverket eller annan aktuell myndighet ansöka om att få sina betyg bedömda. Dock handlar det främst om utbildning upp till gymnasienivå, men en del av utbildningarna är också på universitets- och högskolenivå. Har man en avslutad utländsk högskoleutbildning (minst 2 år) kan man få den bedömd av Högskoleverket. Valideringen av utländska utbildningar måste vara snabb och effektiv för att individerna inte ska hamna på fel plats i det svenska utbildnings- och yrkessystemet.

Invandringen till Sverige tillför stora värden genom att vuxna, arbetsföra människor har fått sin utbildning utomlands. Enligt SCB¹⁰ har 28 % av dem som invandrat till Sverige under åren 2001 – 2006 eftergymnasial utbildning på tre år eller längre. Arbetsförmedlingen borde satsa mer på validering så kunskap som de utlandsfödda besitter bättre tas tillvara, både gällande utbildning och arbetslivserfarenhet¹¹.

Dock kan mer göras på området vilket har lett till att Myndigheten för yrkeshögskolan driver projektet VINN, tillsammans med Arbetsförmedlingen, med att validera nyanländas yrkeskompetens. Syftet med projektet är att tidigt kartlägga, bedöma och dokumentera den reella kompetensen som den nyanlända har med sig till Sverige.

31 länder i Europa har kommit överens om ett gemensamt ramverk för kvalifikationer, (EQF) en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande. EQF har åtta nivåer och på varje nivå beskrivs kvalifikationen i kunskap, färdighet och kompetens. Varje land som har skrivit under överenskommelsen om EQF rekommenderas att skapa en nationell referensram för kvalifikationer NQF.

Genom detta ska möjligheterna att få sin utbildning prövad förbättras och den enskilde snabbare komma ut i arbete eller identifiera eventuella utbildningsbehov¹². Emellertid tillför även utbildning på lägre nivåer stort humankapital. Hur denna kompetens tas tillvara av det svenska samhället är därför av största vikt.

Validering och kvalitetssäkring av kunskaper som inte har sitt ursprung i den formella utbildningssektorn är en utmaning. Tema Nyanlända har tittat närmare på en rad möjliga

¹⁰ SCB Befolkningens utbildning 2006

¹¹ Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – I riket och ett regionalt perspektiv

¹² <http://www.valideringsinfo.se/vinn>

modeller. Projekten Etablering Stockholm och Språkstöd för nyanlända använder sig båda, likt Rekryteringsprogrammet, av OCN-modellen (Open Collage Network)¹³. Det finns även en rad andra liknande metoder.

Projekt Kravmärkt trainee ämnade skapa en modell för att bättre tillvarata dold kompetens hos nyanlända och underlätta för arbetsgivare (inom äldreomsorg) att hitta kompetent personal. Systerprojektet Kravmärkt yrkesroll riktar in sitt arbete mot dem som redan hade en anställning men som hade ett behov av att få sina kunskaper validerade

Utmaningar

Många arbetsgivare har inte resurser eller kompetens att på egen hand veta vilken kunskap som dessa individer bär med sig genom att titta på diplom och intyg. Här har Högskoleverket och Arbetsförmedlingen ett stort ansvar i sitt valideringsarbete.

All kompetens är dock inte dokumenterad, eller så är den dokumentation som krävs för validering på traditionellt sätt inte tillgänglig. Dokument kan ha lämnats efter vid flykten, den kan ha blivit förstörd eller kan inte eftersökas i ursprungslandet. Dessutom kan kunskaper och erfarenheter ha ackumulerats på sätt som inte resulterar i diplom och intyg. För att det inte ska bli ett hinder efterfrågas andra instrument för säkerställandet av kunskapsnivåer. Arbetsförmedlingen har instrument som behöver utvecklas vidare för att utformas med en stark koppling till den bransch där arbetstagaren sedan ska söka sin anställning. Brister i denna process kan medföra att arbetsgivare och arbetssökande inte når varandra.

För många nyanlända har yrkeskunskap och lärande inhämtats på andra sätt än i det formella utbildningssystemet. I och med detta medföljer ett behov av att säkra god kvalitet av de icke-formella utbildningar och verksamheter som erbjuds och som fyller en viktig roll för individens kompetensutveckling och företagens kompetensförsörjning.

Det är givetvis av vikt för arbetsgivaren att kunna bedöma den arbetssökandes kompetens på ett effektivt och överskådligt sätt. Lika viktigt är det för individen att få sin kunskap erkänd och sedd. Ett valideringssystem som inte uppfyller dessa krav haltar därför betänkligt. Avsaknaden av samverkan mellan kommun, arbetsförmedling och näringsliv i frågan om validering utgör inte bara ett resursslöseri utan har även stora inverknings på den enskilde

Lösningar

Det finns olika modeller för att kvalitetssäkra yrkeskompetens och utbildningar som idag inte är formellt erkända samt för att ge erkännande för varje individs lärande. Kravet är dock att det finns ett förtroende för, och erkännande av, metodens legitimitet. En modell är OCN-modellen (Open College Network) som används av projekten Etablering Stockholm och Språkstöd för nyanlända.

Metoden används på två olika sätt, antingen som en modell för validering av redan ackumulerad kunskap och/eller för att koppla samman lär- och erkännandesituationen. Utbildningar och lärande valideras och kvalitetssäkras genom skapandet av nätverk. Dessa nätverk sätts samman för varje enskild utbildning och inkluderar representanter från många olika samhällssektorer och för därmed utbildning, näringsliv och samhälle närmare varandra. Varje utbildning/verksamhet presenteras först för en panel där representanter från nätverket

¹³ www.ocn-sweden.se

och från aktuella samhällssektorer samlas för att granska och eventuellt utveckla verksamheten. Panelmedlemmarna granskar verksamhetens struktur och innehåll från ett deltagarperspektiv och från ett samhällsperspektiv. På detta sätt kommuniceras innehållet och kvaliteten ut i samhället till de aktörer som är viktiga för verksamheten och deltagarna.

Arbets sättet har fler fördelar och möter upp mot många av de problem som diskuterats under projektledarträffar, nätverksträffar och fokusseminarium. Individens yrkes- och utbildningsbakgrund tas tillvara på ett effektivare sätt men validerar även den enskildes kompetens. Effekten blir att individens kunskaper synliggörs och valideras för både arbetsgivare och den enskilde. Självbilden som ofta är kopplad till just ett yrke kan härigenom stärkas.

Då arbetsgivare är med och utformar utbildningarna medför det även en form av kvalitetssäkring. Verktuget bidrar även till en strukturerad utbildningssituation på praktikplatsen. Olika branschers medverkan i utformningen av utbildningarna bidrar till att arbetsgivare får större förtroende för arbetsmarknadsåtgärder och dess deltagare genom att erhållen kompetens tydliggörs. Utformandet av utbildningar kan även göras mer flexibel och således ändras utifrån eventuella förändrade kravspecifikationer som arbetsgivare ställer. Det medför en ökad möjlighet till resurseffektivitet då utbildningar som inte efterfrågas på arbetsmarknaden inte heller anordnas.

Rekryteringsprogrammet i Stockholms Stad har med framgång använt sig av OCN-metoden i sitt valideringsarbete. Programmet ser även, likt projektet Språkstöd för nyanlända, vikten av att tillhandahålla stöd till både handledare på arbetsplatsen och till praktikanten/arbetstagaren, därför erbjuder de även utbildningar för handledare och har coacher för deltagarna som löser eventuella problem på arbetsplatserna. Det finns alltid en jourcoach som kan rycka in vid behov. Då skapas trygghet för både arbetstagare och arbetsgivare. Då både Etablering Stockholm och Rekryteringsprogrammet använder sig av samma valideringsmetod kan individer komma in på Rekryteringsprogrammet med OCN-poäng som anskaffats i projektet Etablering Stockholm. Liknande arbete görs av Kravmärkt Yrkesroll som var först med att för vårdbiträden och undersköterskor inom äldreomsorg formulera tydliga yrkeskrav och bygga organisation, rollbeskrivningar, metoder och pedagogik som grundar sig på dessa yrkeskrav. Södertörns kommunerna har gått samman och finansierar denna verksamhet.

De ovan nämnda exemplen ligger helt i linje med Arbetsförmedlingens rapport, Generationsväxlingen på arbetsmarknaden¹⁴, där det står att för att effektivisera valideringsarbetet måste samarbetet utvecklas mellan olika aktörer arbetsmarknadens parter, kommunerna, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, universitet och högskolor, gymnasieskolor och andra utbildningsanordnare. Andra åtgärder kan vara en utbildningssatsning riktad mot vuxna som saknar gymnasiekompetens, ett utvecklande av vuxenutbildningen samt att skapa fler yrkesutbildningar för vuxna. De olika aktörerna har i mångt och mycket samma problembild och arbetar på olika håll med att utveckla och förbättra sina instrument för validering och kvalitetssäkring.

¹⁴ Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – I riket och ett regionalt perspektiv

Specialiserad svenskutbildning

Den svenska arbetsmarknaden har från 60-talet och framåt rört sig från tillverkningsindustri mot tjänsteindustri. Dagens arbetsmarknad bygger till stor del på tjänster, vilket betyder kundkontakt, och det ställer mycket högre krav på språkkunskaper. Språkkunskaperna är även viktiga i serviceyrken där utbildningsgraden inte är det. I kundkontakter måste språket vara så pass bra att inte förvecklingar sker.

Många forskningsrapporter visar att du lär dig språk bäst genom att använda det i naturliga, verkliga sammanhang. Att specialisera språkutbildningen och anpassa den till den utbildnings- och yrkesbakgrund som individen bär med sig har flertalet fördelar. Forskning kring språkinlärning visar att inlärningen ökar om språket används i naturliga sammanhang snarare än bara i ett klassrum. Yrket blir den gemensamma nämnaren att samlas kring och tala om. Förlängningen eller komplementet är naturligtvis att få vistas och arbeta på en arbetsplats där dina yrkeskunskaper används och efterfrågas.

I kommunernas arbete med etablering för nyanlända är språkundervisning av största vikt. Att behärska språket är kanske den enskilt viktigaste faktorn för att kunna få en anställning och delta fullt ut i samhällslivet. De flesta arbetsgivare framhåller att det är just bristande svenskkunskaper som utgör det största hindret för att anställa nyanlända. I många kommuner i länet finns olika former av yrkesinriktad SFI för dem som inte redan har en yrkesutbildning. Inriktningar så som storkök och restaurang, truck och lager, butik och handel, vård och omsorg samt barnomsorg är exempel på specialiserad svenskutbildning som bedrivs i ordinarie verksamhet.

Flera utvecklingsprojekt har inriktat sin verksamhet just på att förbättra den specialiserade språkundervisningen. Språkstöd för nyanlända använder sig av språkstödjare på praktikplatser i kombination med språkverktyg i mobiltelefon. Projektet Modana arbetar med modersmålsundervisning för analfabeter för att snabbare alfabetisera nyanlända och Språkanpassade läromedel (SAL) tittar på och utvecklar undervisningsmaterial för att bättre passa målgruppen. De goda erfarenheterna av SFx-utbildningarna har medfört att de inte bara har permanentats utan nu även omfattar fler yrkesgrupper och utvecklingsarbetet fortgår även framöver i olika projekt.

Utmaningar

Bristande kunskaper i det svenska språket är ett hinder för etablering på arbetsmarknaden. Den nedkortade tiden från asylansökan till uppehållstillstånd har även medfört minskade möjligheter att lära sig svenska innan individen prövas mot den öppna arbetsmarknaden.

När det gäller nyanlända med ingen eller begränsad yrkes- och utbildningserfarenhet är det till stor del i serviceyrken arbetstillfällena finns. I yrkeskategorier där utbildningsgraden inte är avgörande är språket desto viktigare. ”De många händernas marknad” ställer krav på en viss språkkunskap då det i stor utsträckning handlar om kundkontakt och i kundkontakter krävs det ett utvecklat språk.

Det är viktigt för arbetsgivaren att arbetstagaren kan ta till sig såväl instruktioner som säkerhetsföreskrifter. Likaså behöver arbetsgivaren förvissa sig om att kommunikationen inom arbetslaget och gentemot kund fungerar utan missförstånd. För individen är det viktigt att få pröva sin språkfärdighet och utveckla språket utanför klassrummet för att därigenom öka sin delaktighet i samhället. Här kan specialiserad svenskundervisning vara ett exempel på lösning, inriktade mot specifika yrken. En svenskundervisning som inte lever upp till det är otillräcklig.

Lösningar

Kopplingen mellan språk och yrke gör att kommunerna idag har som mål att på ett bättre sätt ta tillvara den nyanländes yrkeskompetens, genom utformade språkutbildningar kopplade till specifika yrken. Ett exempel är SFX-utbildningarna.

Att kombinera svenskundervisning med praktik där möjlighet till språkträning finns har visat sig effektivt, och något som efterfrågas av arbetsgivare. Emellertid råder det brist på praktikplatser där språkträning garanteras. Arbetsgivarnas roll i processen är i dagsläget för liten. Okunskap om arbetstagarens önskan om anställning å ena sidan och arbetsgivarnas okunskap om vilken kunskapsbas som de nyanlända utgör å andra sidan gör att matchningsförfarandet försvåras. Tidsaspekten är av stor vikt då risken finns att motivationen minskar efter hand.

En annan viktig aspekt är att arbetsgivare samt handledare/kollegor ute på arbetsplatserna som tar emot praktikanter får handledningsstöd. Det kan ske genom en utbildning för ett professionellt handledarskap för att öka arbetsgivarens kunskaper om språkutveckling, mångfald och handledarskap. Om arbetsgivare känner att de får stöd genom exempelvis språkstödjare eller genom en handledarutbildning är det generellt lättare att säga ja till att ta emot praktikanter. Detta arbetar exempelvis projektet Språkstöd för nyanlända med. Modellen används även av Stockholms stad genom Rekryteringsprogrammet som även har jourhandledare på helger och kvällar.

Handledaren på praktikplatsen får en specialsydd utbildning där metoder för språkstöd och handledning lärs ut. Handledaren kopplas också till ett nätverk av andra handledare som kan ge varandra tips och idéer samt diskutera svårigheter. Praktikanten får även under sin praktikperiod tillgång till ett mobiltelefonbaserat språkinlärningsverktyg, MyVocab. Verktöget innebär att ord eller fraser direktöversätts för att på ett snabbt och effektivt sätt underlätta kommunikationen på arbetsplatsen. Verktöget tillhandahåller även en funktion som gör att ord kan spelas upp i mobiltelefonen för att möjliggöra uttalsträning.

Svenska för invandrare (SFI) har länge fått utstå kritik då antalet nyanlända som klarar utbildningen med godkända betyg är lågt. Mycket arbete har lagts ned på att vända den trenden. Något som har visat sig förbättra svenskundervisningen, men även andra aspekter av integrationen, är specialiserade SFI-kurser, så kallad SFX. SFX är samlingsbeteckningen för yrkesinriktade utbildningar som bedrivs inom svenskundervisning för invandrare (SFI) och svenska som andraspråk (SAS) där x:et står för ett visst yrkesområde. I Stockholms län finns åtta SFX utbildningar som täcker 17 yrken. Exempel är svenska för akademiker (SFA), svenska för företagare (SFF) och svenska för pedagoger (SFP). SFX riktar sig till individer som redan har yrkeserfarenhet/utbildning från sitt hemland. SFX erbjuder en yrkesinriktad språkutbildning och teori varvat med praktik.

En utvärdering av SFx-utbildningarna som gjorts av Stockholms universitet har visat en rad positiva resultat¹⁵. De språkliga målen uppnås med en avsevärt förkortad studietid, vilket visar att svenskstudierna har effektiviserats. Inom licensierade utbildningar som läkaryrket har svenska för akademiker-vård medfört att läkare kommer ut i arbete på 2-3 år istället för som tidigare 5-7 år. Inom svenska för företagare hade det på 1,5 år startats 32 nya företag. Inom yrken där yrkesutbildningen i stor utsträckning bedrivs i samarbete med arbetsgivare, t.ex. inom hantverksyrken, anställs många hantverkare på sin praktikplats.

Denna specialiserade språkundervisning ger inte bara den nyanlände en bättre koppling mellan sin yrkes- och utbildningsbakgrund utan förbättrar även nyanländas möjligheter att få svensk arbetslivserfarenhet. Vidare är SFx-utbildningarna ett bra sätt att bygga upp ett nätverk och kontakter med arbetsgivare, något som är viktigt för att få en anställning.

Även om SFx utbildningarna nu inte drivs i projektform finns utvecklingspotential för att förbättra och utöka SFx-utbildningarna. Projektet Gemensam hemsida SFx syftar till att förenkla och förtydliga informationen om utbildningarna gentemot målgruppen. Branschkontakt SFx är ytterligare ett utvecklingsprojekt i länet som arbetar med att förbättra SFx-utbildningarna. Tanken är att samtliga nyanlända i länet med relevant bakgrund för en SFx-utbildning kommer att gagnas av tidig och tydlig information om SFx-utbildningarnas existens från AF-handläggare och lotsar. Arbetsmodellen här är att projektdeltagarna är SFx-elever som ska få en tätare kontakt med arbetslivet genom gästföreläsningar, studiebesök och praktik eller auskultation på arbetsplatser, alternativt mentorskap.

15 "De är ju mina kollegor" – En metastudie av Sfx" Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

Sammanfattande slutsatser

OECD Territorial Reviews Stockholm pekar på att det krävs ett regionalt grepp i arbetet med att förbättra förutsättningarna för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Regionen riskerar annars att gå miste om möjligheter för ökad tillväxt. Ovan har ett flertal förslag givits på lösningar och metoder som kan öka dessa möjligheter. Listan är på inget sätt uttömmande, men det är kopplat till det syfte som projektet Tema Nyanlända har haft. Den verksamhet som projektet har genomfört har tagit en bredare ansats än att analysera ”best practice”; det har handlat om synliggörande, nätverksskapande och stödjande aktiviteter. Det finns en rad slutsatser som projektet kan dra utifrån det arbete som har gjorts.

Ett tydligt tecken som står att finna i många projekt är en ökad regionalisering av insatser. Regionalt samarbete kan öka flexibiliteten samtidigt som det är kostnadseffektivt. Arbetet med att regionalisera SFX-utbildningarna och det regionala samarbetet mellan 25 av 26 kommuner i länet vad gäller samhällsorientering är bara två exempel på hur länet samarbetar för en bättre integration. Ett delregionalt projekt, Praktikanskaffning Nordväst, är också ett exempel på hur samarbetet mellan ett flertal kommuner syftade till att effektivisera praktikanskaffningen och samarbetet med näringslivet. Stordriftsfördelarna som en regionalisering medför gör att utbudet av insatser kan öka, specialisering av utbildning kan utvecklas samtidigt som resursallokeringen effektiviseras.

Det kan ibland vara svårt att orientera sig i ett nytt land. Det gäller i största grad vilka karriärmöjligheter som finns i Sverige. Därför har frågan om vägledning och mentorskap uppkommit på många olika sätt under projektets arbete. Här har endast frågan behandlats i förhållande till arbetsmarknaden men efterfrågan på olika former av vägledning finns även på andra områden, såsom inom vården där hälsokommunikatörer vägleder nyanlända i vårdsystemet. Att se sina möjligheter och få möjligheten att själv navigera sin egen väg till självförsörjning har fler fördelar. Insikten om nyttan av olika insatser ger individen en röd tråd att följa fram till det mål denne har satt upp.

Brister i det svenska språket och problem att validera kunskap har framförts av arbetsgivare som de två största stötestenarna för möjligheten att anställa nyanlända. Det gäller över hela arbetsmarknadsspektrat, från okvalificerade arbeten till arbeten som kräver en hög nivå av kompetens. Anledningarna kan variera. När det gäller okvalificerade arbeten är ofta kravet på en väl utvecklad svenska stort, som i ”de många händernas marknad” då kundkontakten är av avgörande vikt. Även krav på att kunna läsa instruktioner och följa säkerhetsföreskrifter kräver en viss språknivå. På det här området görs det mycket inom länet, både i form av ordinarie verksamhet och i projektform.

Exemplet SFX som startade som ett projekt, har nu etablerat sig i regionen och rönt stora framgångar, vilket också har påpekats i OECD:s uppföljningsrapport. Att ge individen en språkutbildning i nära korrelation med dennes utbildning ger inte bara ökad motivation för den enskilde utan skapar även en närmare koppling till eventuella framtida arbetsgivare. Att genom en SFX-utbildning komma närmare potentiella arbetsgivare, genom utbildningar som är utformade tillsammans med branscher, få en mentor inom samma yrkeskategori eller genom en givande arbetspraktik skapa de nätverk som är viktiga för etablering på arbetsmarknaden är något som är en gemensam nämnare i alla de framgångsrika projekten.

Svårigheterna att värdera utländska utbildningar är något som arbetsgivare framför som ett hinder för anställning. Även om ansvaret för bedömningen delas mellan tre olika

myndigheter; Högskoleverket, Verket för högskoleservice och Myndigheten för yrkeshögskolan är inte det tillräckligt. Således finns det behov av andra möjligheter för validering och bedömning. Några olika metoder har beskrivits ovan. Metoderna innebär en möjlighet att validera färdigheter ackumulerade utanför det reguljära utbildningssystemet. De är ett verktyg för att kvalitetssäkra utbildningar. Att utveckla arbetsmarknadsåtgärder i nära samarbete med branschen säkerställer kvalitet och ger utbildningen ett utformande utefter arbetsgivarens kravspecifikation. Kvalitetskriterierna blir tydliga för externa aktörer, det ger en egenmakt för individen som får erkännande för sin kunskap och kunskaperna är lätta att kommunicera mellan aktörer och individer.

Flexibilitet i språkinläringen är något som flertalet kommuner i länet använder sig av och är även något som efterfrågas från arbetsgivare. Att blanda teori och praktisk språkövning ger en snabbare språkutveckling. Att i en praktiksituation, vare sig det gäller språkpraktik eller yrkespraktik, tillhandahålla arbetsgivaren en handledarutbildning eller stöd på annat sätt, och samtidigt stödja praktikanten, är en framgångsfaktor. Stödet ger både arbetsgivaren möjlighet att undvika missförstånd, snabb hjälp vid problem och en utvecklad samsyn på praktiken och dess syfte och mål. Lagen om anställningsskydd (LAS) gör att kostnaden för felrekryteringar är hög, något som framförs i Regionplanekontorets kartläggning¹⁶. Att kunna prova en arbetstagare genom praktik, vid behov i samband med språkundervisning, ses som ett sätt att minska denna kostnad.

Betydelsen av sociala nätverk blir mer och mer avgörande vid jobbsökande. Många av de exempel som beskrivits ovan är prov på insatser som kan ge eller substituera sociala nätverk som nyanlända kanske saknar. Härigenom finns stora utvecklingsmöjligheter för privata aktörer att genom företagets större möjlighet till anpassningsförmåga hjälpa till att bli en del av det nätverk som många nyanlända saknar, men som ofta är nödvändigt för att ta sig in på arbetsmarknaden.

Behovet av att koppla etableringsinsatser till arbetsgivare, att inte bara se till utbudet utan även efterfrågan är oerhört viktigt. Ibland kanske insatser ska göras för att visa att det finns en efterfrågan som inte arbetsgivaren vet att de har. En holistisk syn på arbetsmarknaden, men även individen, att skapa flexibla system där särlösningar får plats ser Tema Nyanlända i sitt arbete som framgångsfaktorer oavsett projekt.

Något som kan ses i alla de arbetsmarknadsprojekt som kartlagts av Tema Nyanlända är kvinnans generellt sett svagare ställning. Många nyanlända kvinnor saknar både utbildning och yrkeserfarenhet vilket medför att de står väldigt långt ifrån den svenska arbetsmarknaden. Ökade satsningar på lågutbildade, särskilt kvinnor, är något som det finns behov av inom etableringsarbetet. Det är en viktig jämställdhetsfråga, men framför allt en viktig fråga för kvinnorna själva.

En effektiv etablering på arbetsmarknaden för nyanlända är inte bara en fråga om målet, som är självförsörjning, utan har också bäring på andra aspekter av integrationen. Positiva effekter kan även ses på hälsotillstånd, boendemiljö och delaktighet i samhällslivet. Att själv stå för sin försörjning medför ett minskat utanförskap och större möjlighet till social inklusion.

¹⁶ Vad händer? En kartläggning av arbete med integration i Stockholmsregionen

Det Tema Nyanlända ser i sitt kartlägningsarbete av de integrationsutvecklingsprojekt som bedrivits i länet från 2008 pekar på att det finns en organisationslösning, regionalisering, och metodlösningar. För att metoderna ska fungera måste det även finnas arbetstillfällen att slussa ut individerna i, och detta är svårt att påverka för bra projekt och ambitiösa individer.

Källmaterial

Arbetsförmedlingen, Ura 2010:5, "Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – I riket och ett regionalt perspektiv"

Arbetsmarknadsdepartementet (skr. 2008/09:24) "Egenmakt mot utanförskap - regeringens strategi för integration"

FBA, 2007, "Nulägesanalys för regional plan för Socialfonden i region Stockholm"

Robert Höghielm, och Petros Gougoulakis (2009). "De är ju mina kollegor" – En metastudie av Sfx" Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

Regionplanekontoret, Stockholms läns landsting (2010) "Vad händer? En kartläggning av arbete med integration i Stockholmsregionen"

RUFS 2010 (2010) "Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion!"

Statens offentliga utredningar 2004:19, "Långtidsutredningen 2003/04"

Statens offentliga utredningar LU2011, "Långtidsutredningen 2011"

Statistiska Centralbyrån (2007), "Befolkningens utbildning 2006"

Sydsvenskan, 2010-06-20, "Invandring gynnar tillväxt"

Projektledarintervjuer

Directa	2009-10-09
Etablering Stockholm	2009-09-10
IRMA	2009-10-15
Jobbtorg	2008-12-05
Matchning Gävleborg	2008-12-12
Matchning Södertörn	2008-11-25
MIRA!	2009-08-31
Mentorskap Rotaty	2010-03-21
Modana	2010-02-08
Mötesplats i ny form	2008-12-17
Praktikanskaffning Nordväst	2008-11-13
Samverk Nordost	2010-03-04
Språkstöd för nyanlända	2009-10-15
Temagruppen integration i arbetslivet	2009-08-21

Webbsidor

- www.ocn-sweden.se
- www.valideringsinfo.se/vinn

Bilagor

Projektlista

Branschkontakt Sfx (Förprojektering)

Syftet med projektet är att genom riktade branschinsatser etablera kontakt med en grupp utvalda företag/myndigheter inom branscherna för ingenjörer, medicinsk personal och hantverkare och bygga upp fasta samarbeten med dessa arbetsgivare.

Informera Arbetsförmedlingens handläggare och lotsar om alla Sfx-utbildningar och skapa ett fungerande samarbetsätt mellan Sfx-kommunerna och Arbetsförmedlingen inom ramen för den nya flyktingmottagningen.

Projektperiod: 2010-09-01 - 2011-08-31

Kontakt: Annika Ramsell

Kontaktuppgifter: annika.ramsell@jarfalla.se

Directa

Directa ska utveckla och pröva nya metoder, arbetsätt och verktyg för stöd till personer med mycket svag förankring i yrkeslivet. Stödet kommer att erbjudas på andra språk än svenska.

Målet är att utveckla nya sätt att anpassa de resurser som redan finns inom

Arbetsförmedlingens och kommunernas verksamhet.

Projektperiod: 2010-08-01 - 2012-06-30

Kontakt: Vanja Bardh-Olsson

Kontaktuppgifter: vanja.bardh-olsson@arbetsformedlingen.se

Etablering Stockholm

Etablering Stockholm vill korta ner tiden från att vara nyanländ i Sverige till att vara nyanställd, genom att effektivisera resursanvändningen mellan Stockholms stad och Arbetsförmedlingen. Etableringskedjan som projektet har utvecklat är kvalitetssäkrad genom OCN-metoden.

Projektperiod: 2009-08-01 - 2012-08-31

Kontakt: John Scott och Margaretha Bjerke Jaccard

Kontaktuppgifter: john.scott@stockholm.se, margaretha.bjerke-jaccard@arbetsformedlingen.se

Gemensam hemsida Sfx

Syftet med projektet var att skapa en gemensam hemsida för alla Sfx-utbildningar i Stockholms län för att samla informationen om Sfx på en plats där den är lätt att hitta.

Projektperiod: 2010-01-01 - 2010-12-31

Kravmärkt trainee

Syftet med projektet var att skapa en modell för att bättre tillvarata dold kompetens hos nyanlända och underlätta för arbetsgivare (inom äldreomsorg) att hitta kompetent personal.

Kravmärkt trainees målgrupp var arbetssökande, medan systerprojektet Kravmärkt yrkesroll arbetade med validering av redan anställda.

Projektperiod: 2008-09-01 - 2008-12-31

Matchning Gävleborg

Syftet var att erbjuda introduktionsplatser i Gävleborg, där de nyanlända matchas mot arbete och/eller utbildning som leder till arbete. Avsikten var också att använda konceptet med

matchning som en motivationsfaktor, för personer som nyligen fått uppehållstillstånd, när det gäller vidareflytt från samarbetskommuner i Stockholmsregionen. Målet var att utveckla effektiva metoder för en individuell och arbetsmarknadsinriktad etablering och utveckla samarbete mellan Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och mottagarkommunerna, redan under asyltiden.

Projektperiod: 2008-07-01 - 2010-08-26

Matchning Södertörn

Syftet med projektet är att skapa långsiktiga former för samverkan mellan kommuner, arbetsförmedling och näringsliv på Södertörn. Projektet ska prova metoder inom ramen för matchning med fokus på näringslivets behov av kompetens och föreslå former för ett framtida permanent matchningssamarbete. Målet är en snabbare arbetsmarknadsetablering av utrikes födda och att målgruppen ska ha samma möjligheter att ta del av de lediga jobben som andra arbetssökanden.

Projektperiod: 2009-05-01 - 2012-04-30

Kontakt: Anne-Marie Johansson Hernander (projektchef)

Klaes Hallberg (projektledare Arbetskraftsdelen)

Leif Öbrink (projektledare Näringslivsdelen)

Kontaktuppgifter: anne-marie.johansson@botkyrka.se

klaes.hallberg@arbetsformedlingen.se

leif.obrink@sodertalje.se

Mentorprojektet Norrtälje Rotary

Projektets huvudsyfte är att väsentligt förbättra möjligheterna för nyanlända att bli självförsörjande. Andra syften är att inspirera och sprida kunskap om det moderna mentorskapets metoder och möjligheter, att stödja och vägleda personer in i samhället genom samverkan mellan professionella och ideella krafter.

Projektperiod: 2009-05-18 - 2010-12-31

Kontakt: Aulikki Lundgren

Kontaktuppgifter: aulikki@keycom.se

MIRA!

Projektets övergripande syfte är att utveckla och effektivisera etableringen för nyanlända unga vuxna. Genom att pröva nya metoder och arbetssätt vill projektet underlätta och påskynda vägen till integration genom att bidra till hållbara planeringar för ett varaktigt inträde på studie- och arbetsmarknaden. Projektets mål är att sammanställa ett kompletterande introduktionsprogram för unga vuxna nyanlända flyktingar.

Projektperiod: 2009-08-17 - 2011-03-01

Kontakt: Amir Hashemi-Nik

Kontaktuppgifter: amir.hashemi-nik@huddinge.se

Modana

Projektets syfte var att prova nya metoder för vuxna analfabeter genom att undervisa i modersmålet parallellt med SFI-undervisningen, dvs. ta in undervisningen i modersmålet som ett obligatoriskt parallellmoment i undervisningen av analfabeter. Målet var att effektivisera språkinlärningsprocessen för vuxna nyanlända analfabeter genom att använda modersmålsundervisningen som hjälp.

Projektperiod: 2010-01-01 - 2010-12-31

Mötesplats i ny form

Projektet skulle utveckla ett nytt koncept inom Röda Korset, region Stockholm. Metoder skulle utvecklas för att strategiskt, långsiktigt använda Röda Korsets mötesplatser och nätverk så att fler arbetslösa som bor i områden som präglas av utanförskap ska komma närmare arbetsmarknaden.

Projektperiod: 2009-01-12 - 2010-03-01

Praktikanskaffning Nordväst

Syftet var; att kartlägga praktikanskaffning i regionen för flyktingar/invandrare och dra slutsatser om hur denna verksamhet kan regionaliseras, minska antalet praktikhandläggare som ringer företagen, öka samarbete och samsyn mellan Vux/SFI och flyktingmottagning i Nordvästkommunerna och utveckla arbetet med näringslivskontakter. Resultatet skulle vara att korta vägen ut på arbetsmarknaden för nyanlända flyktingar genom att matcha individens behov med arbetskraftsbehov och finna former för tidiga näringslivskontakter samt samverka för gemensam arbetsmarknad över kommungränserna.

Projektperiod: 2008-09-01 - 2009-06-30

Samverk Nordost

Projektet har som övergripande mål att erbjuda nyanlända flyktingar en effektiv, flexibel, individanpassad och kvalitativ introduktion så att fler snabbare når en högre självförsörjningsgrad genom att bygga ett starkt väl fungerande samverkansnätverk alternativt en gemensam organisation för flyktingmottagning för regionen Stockholm Nordost (Danderyd, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåkers kommuner).

Projektperiod: 2009-10-01 - 2012-06-30

Kontakt: Lena Nordqvist Sjöborg

Kontaktuppgifter: lena.sjoborg@osteraker.se

Temagruppen integration i arbetslivet (TIA)

Temagruppen ska analysera resultat och aktiviteter från ESF-projekt inom Programområde 2; ökat arbetskraftsutbud, och från andra relevanta projekt inom t.ex. regionala utvecklingsfonden. I uppdraget ingår att specifikt inrikta sig på målgrupperna nyanlända personer, personer med utländsk bakgrund, långtidssjukskrivna samt personer med funktionsnedsättning.

Projektperiod: 2009-01-01 – 2011-12-31

Kontakt: Mikael Rundqvist

Kontaktuppgifter: mikael.rundqvist@isv.liu.se

Aktiviteter

Välkommen till fokusseminarium

om lagrådsremissen

”Nyanlända invandrares arbetsmarknadsetablering
– egenansvar med professionellt stöd”

Den nya lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare föreslås innehålla regler om ansvar och insatser för att underlätta och påskynda vissa nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet. Syftet med etableringsinsatserna är att ge de nyanlända förutsättningar för egenförsörjning och stärka deras aktiva deltagande i arbets- och samhällslivet. Vidare föreslås att det statliga ansvaret för etableringsinsatserna regleras i lagen. En ny aktör - etableringslotsen - ska underlätta och påskynda de nyanländas etablering i arbetslivet.

Regeringens förslag till ändrad ansvarsfördelning för mottagandet av flyktingar kommer att förändra kommunernas fortsatta arbete med nyanlända. Utifrån Länsstyrelsens samordningsuppdrag inbjuder Tema Nyanlända till ett informationsseminarium.

Syftet med seminariet är dels att informera och diskutera lagrådsremissen arbetsmarknadsetablering och dels att ventilera och lämna synpunkter på lagrådsremissen.

Seminariet är kostnadsfritt och projektet Tema Nyanlända bjuder på eftermiddagsfika.

- Är det någon av er som har behov av hörslinga?
- Finns det behov av syn/teckentolkat material?
- Är det någon som använder rullstol?
- Finns det speciella fikabehov?

Vi behöver ha din anmälan senast 14 oktober men boka redan nu så Du vet att Du får en plats. Skicka anmälan till temanyanlanda.stockholm@lansstyrelsen.se

Datum: måndag 19 oktober

Tid: 13:00 – 15:00

Plats: Länsstyrelsen (Hantverkargatan 29, T-bana Rådhuset)

Lokal: Murgrönan

Program

13:00 – 13:05	Introduktion
13:05 – 13:20	Frågeställningar och förväntningar kring lagrådsremissen
13:20 – 13:50	Christian Foster, Utvecklingsledare Integration, Länsstyrelsen: Flyktingmottagande i förändring - Information om lag om etableringsinsatser för nyanlända.
13:50 – 14:00	Kaffepaus/Bensträckare
14:00 – 14:30	Gruppdiskussion
14:30 – 15:00	Summering och avslutning

INBJUDAN TILL FOKUSSEMINARIUM OM VÄGLEDNING

I Södertörnsregionen finns ett flertal projekt där flyktingar och andra nyanlända invandrare ingår i målgruppen. Några projekt är matchningsinriktade medan andra fokuserar på en tidigare fas av processen på väg till arbete. Målet är detsamma – att med kunden i fokus utveckla verksamheten inom bl a kommun och Arbetsförmedling i syfte att öka sysselsättningsgraden och tillväxten i regionen.

Vi ser idag ett stort behov av vägledningsinriktat stöd bland flyktingar, andra nyanlända och övriga utrikes födda som står utanför arbetsmarknaden. Behovet delas dessutom av flera andra grupper i utanförskap, exempelvis sjukskrivna, vilket gör vägledning till en strategisk fråga.

Vägledning som kompetensområde behöver återupplivas och förnyas, inte minst inom ramen för pågående utvecklingsprojekt.

I Stockholms län finns flera projekt som vill utveckla varianter av vägledningsinriktat stöd för personer som står utanför arbetsmarknaden. Genom erfarenhetsutbyte och möten mellan olika perspektiv och inriktningar kan intresserade projekt dra nytta av varandra.

Tid: Tisdagen den 23 mars kl. 9.00-12.00

Plats: Länsstyrelsen, Hantverkargatan 29. Lokal: Kungsljuset

Osa senast fredagen den 19 mars till temanyanlanda.stockholm@lansstyrelsen.se eller med vändande mail.

Varmt välkomna!

PROGRAM

9.00-9.15	Presentationsrunda
9.15-9.45	Presentation av medverkande verksamheter och dess relation till vägledning
9.45-10.15	Fika
10.15-11.30	Diskussion kring framgångsfaktorer och utvecklingsområden inom vägledningsinriktade insatser
11.30-12.00	Former för fortsatt nätverkande kring vägledning

INBJUDAN TILL DET ANDRA FOKUSSEMINARIET OM VÄGLEDNING

Vägledning på 2010-talet

Under ett antal år har arbetsmarknadsinriktade åtgärder för nyanlända flyktingar haft fokus på coachning och matchning. Målet har varit att snabba på ett inträde på arbetsmarknaden och således påskynda vägen till självförsörjning. I det arbetet har vägledningsinsatser fått stå tillbaka. Detta har skapat ett glapp mellan rustning och matchning. Idag kan vi se att det finns ett ökat behov av att stärka vägledningsinsatserna för nyanlända flyktingar i länet. Frågan om hur vägledning kan se ut och vem som kan tillhandahålla den insatsen har lyfts från en rad aktörer i länet. Det föranledde att Tema Nyanlända anordnade ett första fokusseminarie i frågan den 23 mars.

Fokusseminariet resulterade i bildandet av ett nätverk som ska fungera som ett diskussionsforum för frågor relaterade till vägledning. Nätverket kan även anordna seminarier för att sprida information om vägledning.

Vid nätverkets andra träff kommer två huvudspår att behandlas. Det första är utvecklingen av vägledning inom Arbetsförmedlingen. Det andra är problematiken kring att nyanlända flyktingar riskerar att utestängas från arbetsmarkandsutbildningar på grund av kravspecifikationer som inte är anpassade till målgruppens förutsättningar.

Tid: Måndagen den 10 maj kl. 13.30 - 16.00
Plats: Länsstyrelsen, Hantverkargatan 29.
Lokal: Backsippan/Blåsippan

OSA senast onsdagen den 5 maj till temanyanlanda.stockholm@lansstyrelsen.se eller med vändande mail.

För mer information om fokusseminariet kontakta Martin Fax 08-785 40 83 , eller Petra Tammert 08-785 50 66.

www.temanyanlanda.se

Varmt välkomna!

PROGRAM

13.30 – 13.40	Tema Nyanlända hälsar välkomna
13.40 – 13.50	Presentationsrunda
13.50– 14.30	Presentation av Arbetsförmedlingens styrdokument Vägledning på 2010-talet
14.30– 14.50	Fikapaus
14. 50 – 15.30	Utestängnings effekter från arbetsmarkandsutbildningar
15.30 – 15.50	Nätverkets fortsatta arbete
15.50 – 16.00	Sammanfattning och avslutning

Välkommen till Tema Nyanländas temakonferens

Etablering på en segregerad arbetsmarknad!

Den framtida arbetskraftsförsörjningen är en central fråga för Stockholmsregionens framtida tillväxt. Dagens situation, där många yrkeserfarna, utbildade personer inte får jobb, är ohållbar. Det krävs ett nytänkande. Arbetsmarknadsåtgärder och andra insatser för nyanlända flyktingar har under lång tid fokuserat på rustning eller matchning. Rustning för dem som inte har den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden, matchning för dem som står närmast arbetsmarknaden. Idag ser vi ett ökat behov av vägledning och mentorskap som ett sätt att brygga över klyftan mellan rustning och matchning. Vi tror att bra vägledningsinsatser ökar möjligheten för en effektiv och varaktig arbetsmarknadsetablering. Konferensen "Etablering på en segregerad arbetsmarknad" samlar länets aktörer och lyfter frågan om hur vägledning och mentorskap på bästa sätt kan brygga över klyftan mellan rustning och matchning.

Medverkande:

Per Unckel - Landshövding, **Henrik Emilsson** – Integrationsdepartementet, **Jens Spendrup** – Stockholms Handelskammare, **Anki Ljung** - Manpower, **Sam Yildirim** – Länsstyrelsen, **Jakob Hansson** - SEB, **Kerstin Ekenberg** – Järfälla kommun, **Johanna Andrews** - Arbetsförmedlingen, ESF och ERF-projekt.

Moderator: Eva Nordström

Tid: Onsdag 19 maj, kl.11.30-16.00.

Plats: Näringslivets Hus, Storgatan 19, Stockholm

Målgrupp: Projektledare och styrgrupper i de kommande/pågående

ESF- och ERF- projekten, kommunala tjänstemän, forskare, politiker, myndigheter, näringsliv samt ideella organisationer.

Anmälan: temanyanlanda.stockholm@lansstyrelsen.se senast 12/5.

Konferensen är kostnadsfri!

Varmt välkomna!

Program

11.15 - 11:30	Registrering
11:30 - 12:30	Lunch
12:30 - 12:50	Moderator Eva Nordström inleder konferensen
12:50 - 13:10	Per Unckel, Landshövding Att dra nytta av allas förmåga - en vision om integrationen i Stockholms län.
13:10 - 13:30	Henrik Emilsson, Integrationsdepartementet Etableringslotsarnas roll som vägledare
13:30 - 13:50	Jens Spendrup, ordf. Stockholms Handelskammare Mentorskap utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv.
13:50 - 14:50	Projekt-dating: Etablering Stockholm Matchning Södertörn och Directa Samverkan Nordost Språkstöd för nyanlända
14:50 - 15:10	Fika
15:10 - 16:00	Paneldebatt: Anki Ljung - personaldirektör Manpower Sam Yildirim - utvecklingsledare Länsstyrelsen Jakob Hansson - distriktschef SEB Kerstin Ekenberg - utbildningsdirektör Järfälla kommun Johanna Andrews - kvalificerad handläggare Arbetsförmedlingen
16:00 - 16:15	Sammanfattning och avslutning

Välkommen till Tema Nyanlända nätverksträff

Validering och kvalitetssäkring - Open College Network

Vid ett flertal tillfällen under Tema Nyanländas projektarbete har OCN (Open College Network) kommit på tal som en metod för validering och kvalitetssäkring.

Tema Nyanlända har därför engagerat OCN (Open College Network) till en hearing om vad OCN är och hur metoden kan användas för att kvalitetssäkra utbildningar/verksamheter som idag inte är formellt erkända samt att ge erkännande för varje individs lärande.

Detta har resulterat i att OCN kommer att hålla i en informationsträff den 1 december där de kommer att presentera vad OCN är för något och visa på hur projektet Etablering Stockholm, Rekryteringsprogrammet och Kravmärkt yrkesroll har använt sig av OCN metoden.

Det finns 20 platser så om det är någon som vill lära sig mera om OCN.

Först till kvarn...

Tid: Onsdag 1 december 09.00 – 12.00.

Plats: Långholmsgatan 34, plan 2

Anmälan: temanyanlanda.stockholm@lansstyrelsen.se senast 29/11.

Varmt välkomna!

För mer information om temakonferensen kontakta Petra Tammert 08-785 50 66 eller Martin Fax, 08-785 40 83.

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Södertälje
kommun

TÄBY KOMMUN

 Arbetsförmedlingen

HUDDINGE
KOMMUN

Migrationsverket

KSL

Kommunförbundet
Stockholms Län

Färfälla Kommun

Stockholms läns landsting

Tema Nyanlända är ett regionalt tematiskt projekt inom området nyanlända flyktingars etablering. Genom en samordnad kunskapsinsamling, informationsspridning och omvärldsbevakning ska Tema Nyanlända göra det möjligt för projektresultat och erfarenheter att få större genomslag och leda till långsiktig förändring. Projektet finansieras av Europeiska Socialfonden (ESF) och Europeiska Flyktingfonden (ERF) och pågår mellan 2008-09-01 - 2011-06-30.

www.temanyanlanda.se